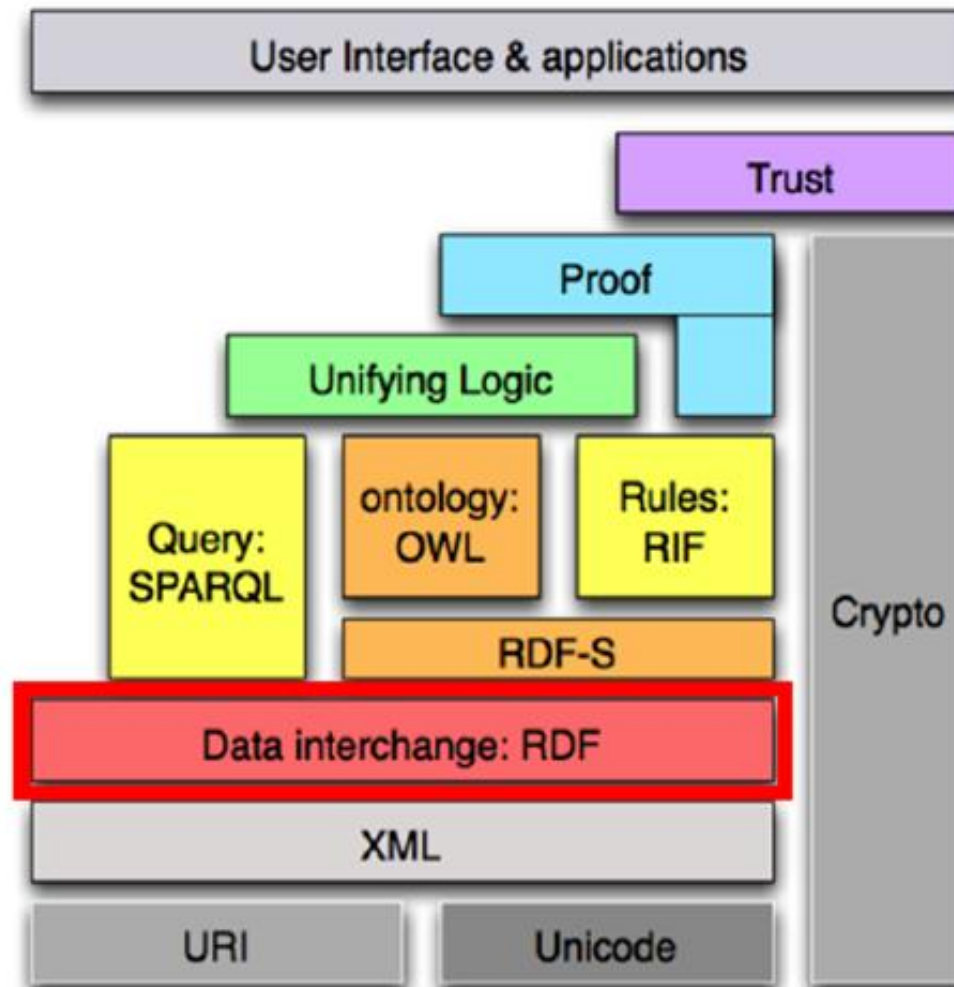

Resource Description Framework

RDF

Resource Description Framework

RDF

RDF je W3C recommendation – <http://www.w3c.org/RDF>

Definuje **abstraktný dátový model**, ktorý popisuje ako kódovať **poznatky** (informácie) **štruktúrovaným spôsobom**.

- pôvodne určený pre vkladanie metadát do webových stránok,
- v súčasnosti široko používaný aj pre iné účely.
- má univerzálny strojovo spracovateľný formát

Čo si RDF zobralo z

- relačných databáz
  - formálny matematicko-teoretický prístup
- UML
  - použitie grafov na modelovanie
- XML
  - URI – univerzálny, globálny identifikátor (v rámci webu - čo umožňuje integráciu informácií naprieč celým WEBom).
  - Menné priestory
  - Dátové typy
  - Unicode

Štrukturovaná informácia

gramatická stavba vety

Informácia – **tvrdenie** – výrok (*proposition*)

- Mrkvička *sa narodil* 1. januára 1969.
- Mrkvička *prednáša* AIPr.
- AIPr *je* študijný predmet.

Jednoduché tvrdenia majú tvar vety s jednoduchou gramatickou stavbou (syntaxou)

podmet *prísudok* predmet

v terminológii sémantického webu (a RDF)

subjekt *predikát* objekt

RDF

RDF tripple - informácia reprezentovaná ako trojica

subjekt *predikát* objekt

RDF dokument – množina (neusporiadaná) rdf-tripples.
Reprezentuje teda istý súbor tvrdení - databázu znalostí.

Tripple store - Databáza špeciálne určená pre persistentné ukladanie informácií vo forme RDF tripples.

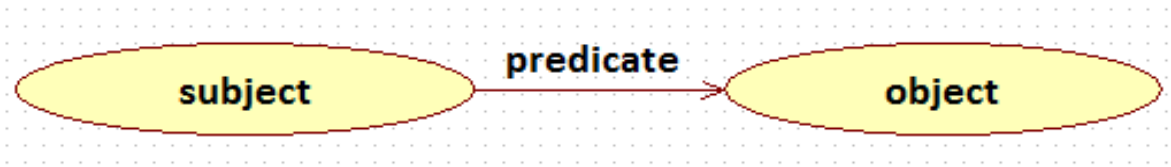
Pozn. Niekedy sa používajú aj štvorice – quads (quad store...)

kontext subjekt predikát objekt

Kontext spravidla vyjadruje (meta) informáciu o tvrdení. Napr. autor/zdroj tvrdenia.

RDF - graf

Trojicu môžeme znázorniť graficky ako hranu s dvoma koncovými uzlami

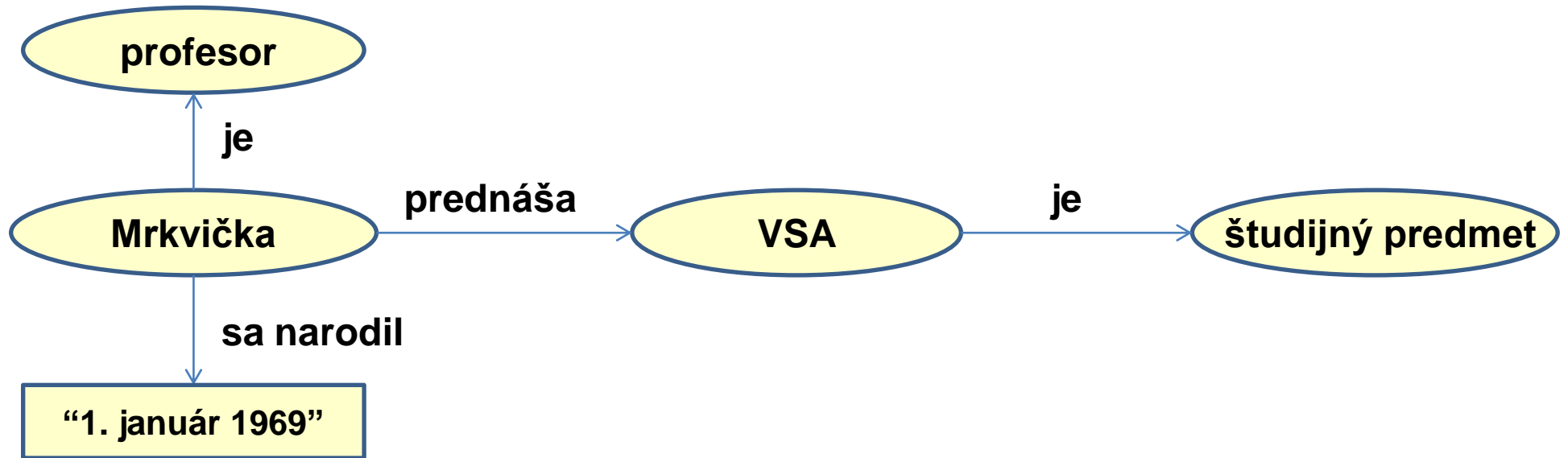
RDF dokument môžeme znázorniť potom ako **RDF graf**

Mrkvička sa narodil 1. januára 1969.

Mrkvička je profesor.

Mrkvička prednáša VSA.

VSA je študijný predmet.

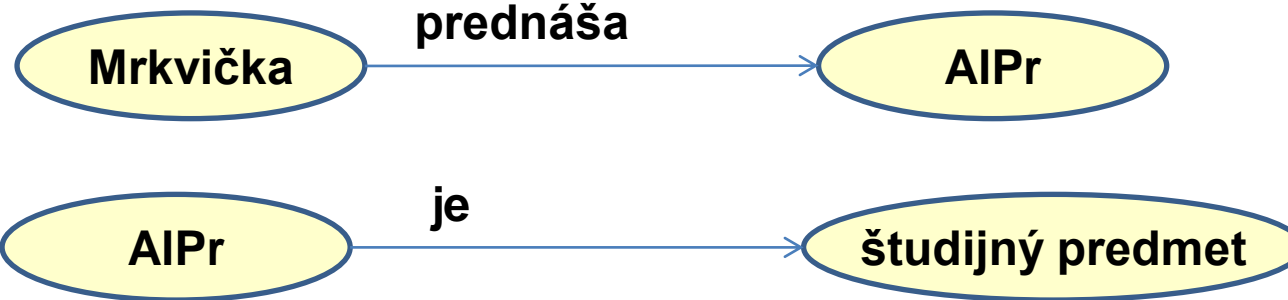
Uzly reprezentujú subjekty a objekty, hrany reprezentujú predikáty.

Ako kresliť graf

Ten istý člen sa môže vyskytovať vo viacerých trojiciach na rôznych pozíciách.

Mrkvička *prednáša* AIPr.
AIPr *je* predmet.

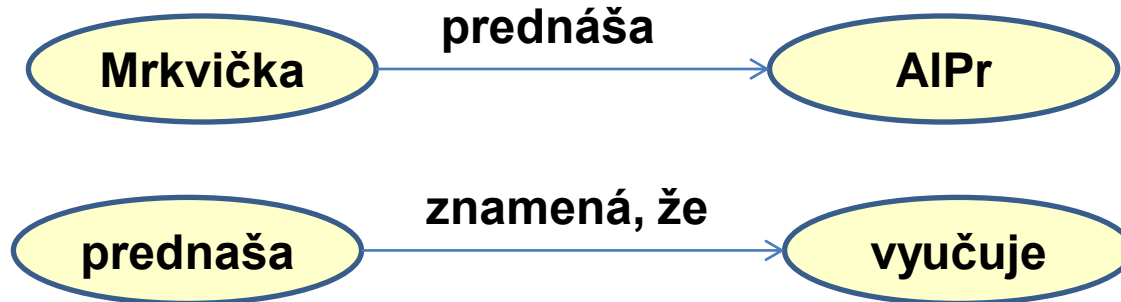
Môžeme síce nakresliť

ale kvôli prehľadnosti sa však odporúča spojiť uzly reprezentujúce ten istý člen

Nie je to však možné vždy, napr. keď sa člen vyskytuje ako predikát aj ako subjekt.

Vetné členy

Čo môže stáť na mieste jednotlivých vetných členov?

- **IRI – internacionalized resource identifier**

- je to **globálny identifikátor** s definovanou syntaxou
(rozšírenie **URI** umožňujúce používať aj non-ASCII znaky)
- môže sa nachádzať na ľubovoľnom mieste v trojici

- **Prázdny uzol** (blank node):

- môže sa vyskytovať na mieste **subjektu** alebo **objektu**

- **Literál**: môže sa vyskytovať len na mieste **objektu**

Interpretácia IRI - Resource

URI (ako ho poznáme z webu) slúži ako globálny identifikátor stránok, dokumentov,... všeobecne akýchkoľvek zdrojov prístupných na webe: web-resourceov.

IRI je resource identifikátor, pričom **resource** ako ho chápe RDF je zobecnením pojmu web-resource.

- nemusí to byť len web-resource. URI (IRI) nemusí referencovať nejaký web dokument, nemusí sa na neho navigovať.
- môže to byť akýkoľvek predmet, pojem, vzťah,... konkrétny alebo abstraktný, reálny alebo virtuálny...

Resource je zjednodušene povedané môže to byť

hocičo čo má svoju jednoznačnú identitu a význam – sémantiku

Na rozdiel of web-resource, identita rdf-resource však nemusí byť známa. **rdf-resource nemusí mať definované IRI.**

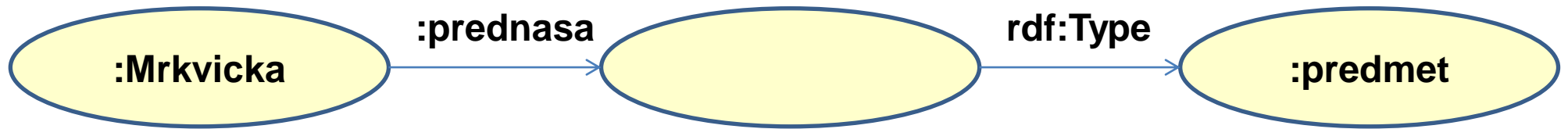
Interpretácia prázdnych uzlov

Občas nastane situácia, že o existencii akéhosi objektu síce vieme, nevieme ho však presne pomenovať – identifikovať. Napríklad chcem vyjadriť, že

Mrkvicka prednáša **nejaký** predmet

ale už si nepamätám ktorý, teda nepoznám ani jeho URI.

Uzol reprezentujúci neznámy objekt ponechám **prázdny**

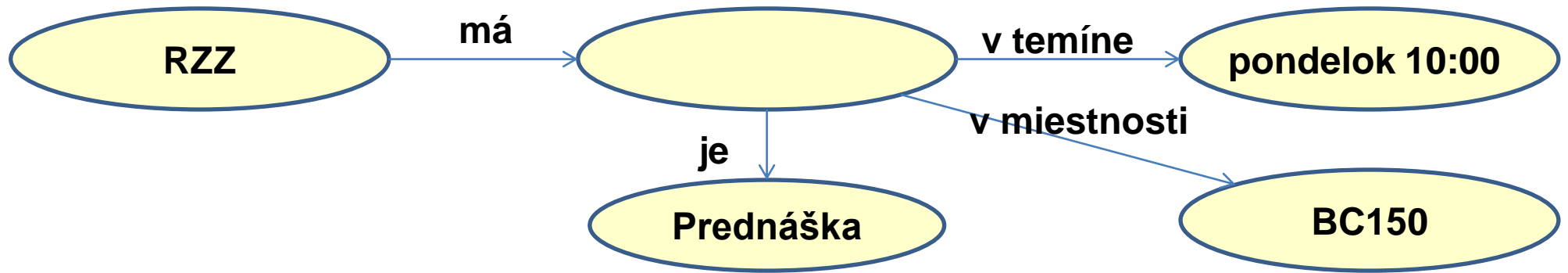
Prázdny uzol

- reprezentuje resource, ktorý nie je pomenovaný - **nemá URI**.
- interpretacia je **existenčné tvrdenie**. Hovoríme o niečom čo existuje aj keď sme to nepomenovali, a nemusíme poznať bližšie ani jeho identitu.

Interpretácia prázdnych uzlov

Prázdne uzly umožňujú (nepriamo) vyjadriť aj viacnásobne vzťahy

Prednášky z RZZ sú pondelok 10:00 v BC150

Prázdny uzol tu reprezentuje čosi - v AISe sa to nazýva rozvrhová akcia, čo má svoj čas a miesto.

Pozn. Hoci slovné spojenia **v termíne** resp. **v miestnosti** nie sú (prísne vzaté) slovesá, reprezentujú predikáty s významom **byť v miestnosti** resp. **konať sa v termíne**.

Graf teda môžeme interpretovať:

*RZZ má **akúsi** rozvrhovú akciu.*

Táto akcia je prednáška.

Táto akcia je v miestnosti BC150.

Táto akcia sa koná v termíne pondelok 10:00.

Interpretácia literálov

Mozart má krstné meno **Wolfgang**.

Samotné slovo „**Wolfgang**“ neoznačuje žiadnu konkrétnu osobu, objekt alebo pojem. **Mimo kontextu nemá svoju identitu ani význam**, nemôže to byť teda resource, je to len textový reťazec – literál.

Literály

- sú znakové reťazce

“Wolfgang” “1756” “27.Jan.1756”

- reprezentujú dátové hodnoty
- môžu byť asociované s **dátovým typom**

“1756-01-27”^{^xsd:date}

ktorý definuje spôsob ich interpretácie – sémantiku

- literály **bez dátového typu** sú chápané ako textové reťazce – **plain-text**

“1756-01-27”^{^xsd:date} je dátum ale “1756-01-27” je len textový reťazec

- literály bez dátového typu môžu byť **jazykovo lokalizované**

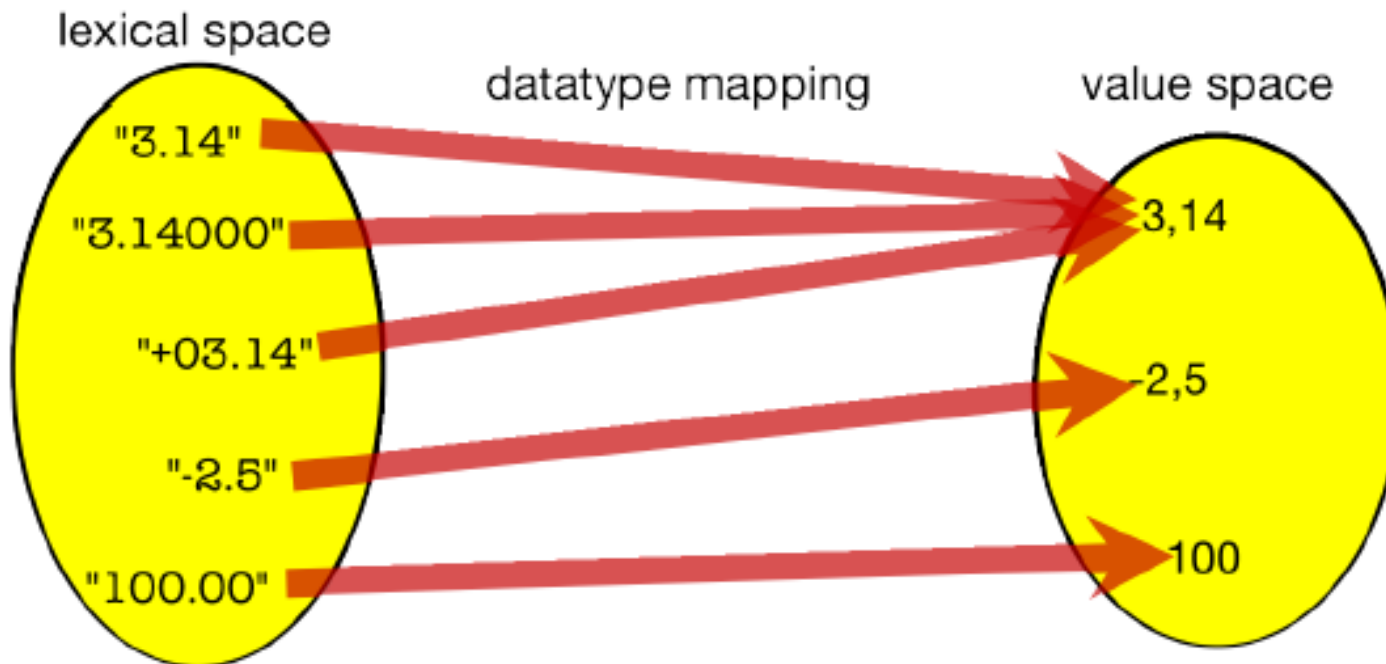
“Bratislava”

“Pressburg”@de

“Bratislava”@sk

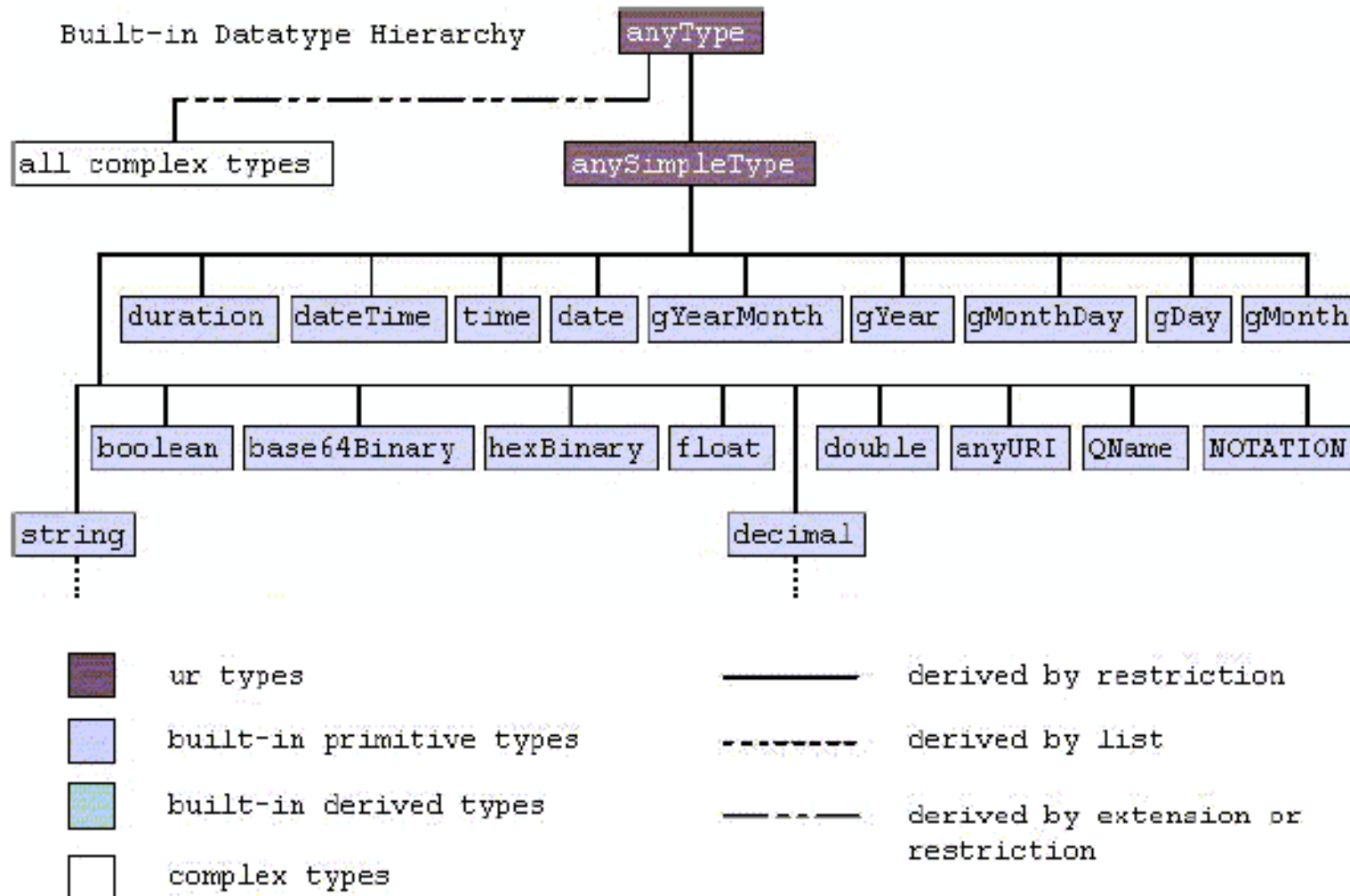
Datatypes

Example: `xsd:decimal`

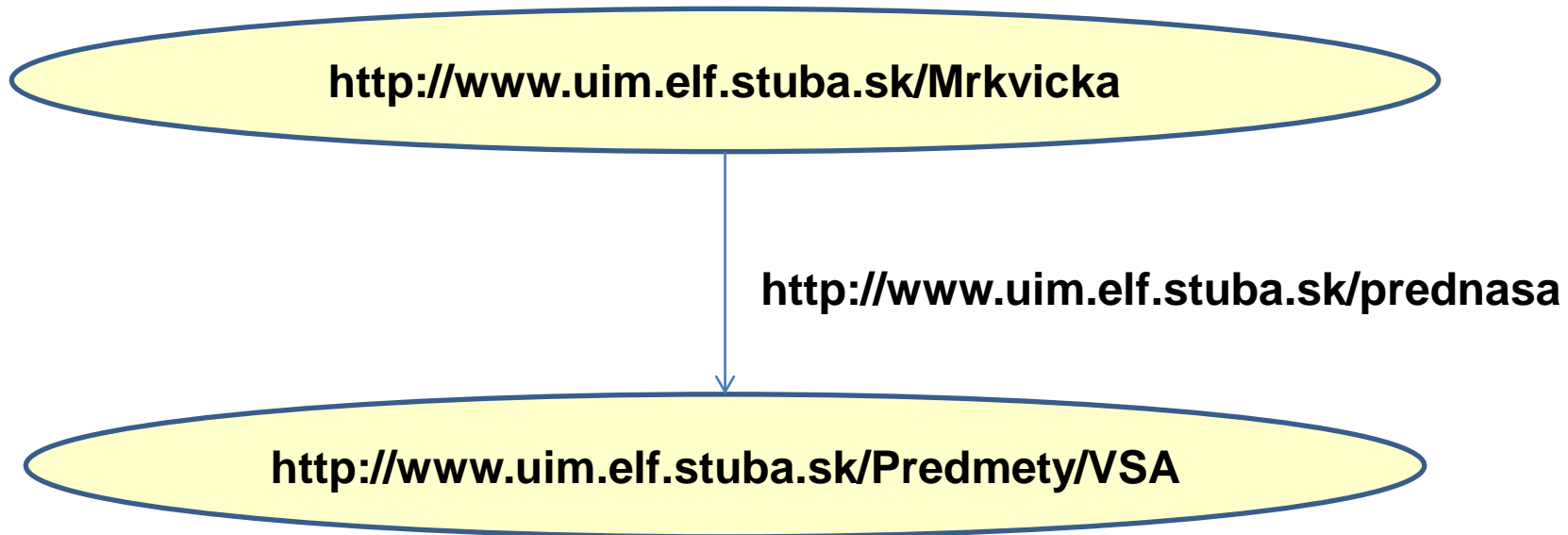
For `xsd:decimal` holds "3.14"=" +03.14"
But not for `xsd:string` !

XML Schema Datatypes

Ako zvolit' vhodné IRI pre Mrkvičku?

IRI má byť **globálne jedinečný identifikátor** →
použiť meno internetovej domény, ktorú máme zaregistrovanú,
napr. stuba.sk

Problémy:

- príliš dlhé identifikátory
- stále nejednoznačná interpretácia (*Mrkvicka je osoba alebo zelenina*)

Prefixy pre menné priestory

Pre zjednodušenie zapisu RDF grafu si môžeme definovať skratku - prefix pre všetky URI ktoré s ním začínajú napr.

elf: pre <http://www.uim.elf.stuba.sk/>

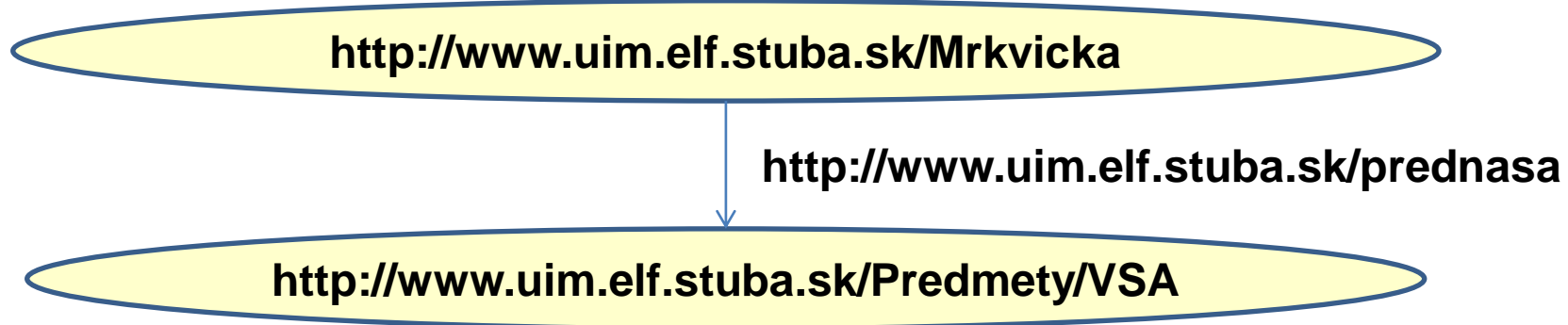

Všimnite si, že prefix oddeluje od zvyšku URI dvojbodka.

Môžeme si tiež definovať **default**-ný menný priestor pre RDF-graf. Ako prefix má prázdny reťazec.

(ne)Jednoznačná interpretácia URI

- *Čo je Mrkvička, človek alebo zelenina?*

Odporúčenie: ak používate meno web-domény (ktorú vlastníte) na definovanie identifikátorov pre pojmy - ресурсы, vytvorte v nej si web-stránku (aj príp. podstránkami), na ktorých bude neformálne popísaný význam vami definovaných identifikátorov.

- <http://www.uim.elf.stuba.sk/Predmety/VSA> je stránka predmetu VSA, Mrkvička však prednáša predmet nie stránku, tú by mohol vytvoriť...

Odporúčenie: Jasne rozlišujte medzi URI resoursu a URI web-stránky, ktorá o ňom hovorí. Vhodné je používať jednotnú stratégiu pre tvorbu URI stránok a resoursov.

Napr. na identifikáciu resoursov preprezentujucich predmety použime URI s prefixom: <http://www.uim.elf.stuba.sk/Predmety/Vocab#>

Aké URI použiť pre Mozarta?

- https://sk.wikipedia.org/wiki/Wolfgang_Amadeus_Mozart

asi nie - je to stránka slovenskej wikipedie o ňom.

- Definovať vlastné napr. <http://www.uim.elf.stuba.sk/Mozart>

tiež nie - to môže urobiť každý a budeme mať množstvo rôznych URI pre ten istý pojem/resource

- Vyhladať a použiť IRI, ktoré pre daný pojem/resource už definovala nejaká autorita v danej oblasti (*ja to naozaj nie som* 😊).

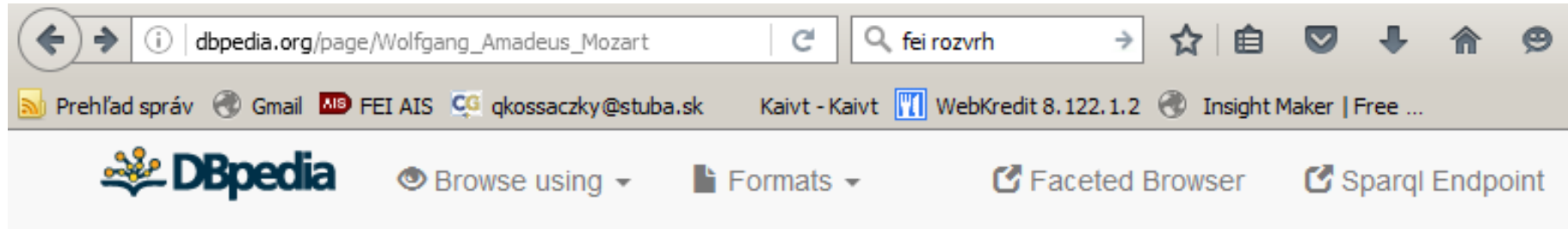
http://dbpedia.org/resource/Wolfgang_Amadeus_Mozart

Príklad - DBpedia

Dbpedia definovala vlastné URI pre Mozarta

http://dbpedia.org/resource/Wolfgang_Amadeus_Mozart

A vytvorila stránku, ktorá toto uri popisuje.

The screenshot shows a web browser window with the address bar containing 'dbpedia.org/page/Wolfgang_Amadeus_Mozart'. The search bar contains 'fei rozvrh'. The browser's address bar also shows several extensions: 'Prehľad správ', 'Gmail', 'FEI AIS', 'qkossaczky@stuba.sk', 'Kaivt - Kaivt', 'WebKredit 8.122.1.2', and 'Insight Maker | Free ...'. Below the browser window, the DBpedia logo is visible, along with navigation options: 'Browse using', 'Formats', 'Faceted Browser', and 'Sparql Endpoint'.

About: Wolfgang Amadeus Mozart

An Entity of Type : [agent](#), from Named Graph : <http://dbpedia.org>, within Data Space : [dbpedia.org](#)

Wolfgang Amadeus Mozart (German: [ˈvɔlfɡaŋ amaˈdeːʊs ˈmoːtʰsʰʌʁt], English see fn.; 27 January 1756 – 5 December 1791), baptised as Johannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart, was a prolific and influential composer of the Classical era. Born in Salzburg, Mozart showed prodigious ability from his earliest childhood. Already competent on keyboard and violin, he composed from the age of five and performed before European royalty.

Property	Value
dbo:abstract	▪ Wolfgang Amadeus Mozart (German: [ˈvɔlfɡaŋ amaˈdeːʊs ˈmoːtʰsʰʌʁt], English

Terminologické slovníky

V súvislosti s jednoznačnosťou URI ide v skutočnosti o dva problémy:

- 1) Aby sa **jedno URI** nepoužívalo v rôznych významoch, na identifikáciu **rôznych vecí** - *jednoznačnosť URI*.
- 2) Aby sa pre **jeden pojem** nepoužívali **viaceré URI** - *jedno-jednoznačnosť URI*.

Aby sa vyhlo 2. problému nie je rozumné aby URI pre všeobecne známe objekty/pojmy definoval hocikto.

Vhodné je zveriť túto úlohu všeobecne rešpektovanej **AUTORITE**, ktorá definuje sémantiku a URI pre objekty/pojmy z nejakej oblasti, vytvára a spravuje **TERMINOLOGICKÉ SLOVNÍKY** (controlled vocabulary, tezaury, ontologie,...)

Takéto authority aj slovníky už existujú, dajú sa rozdeliť na dva druhy

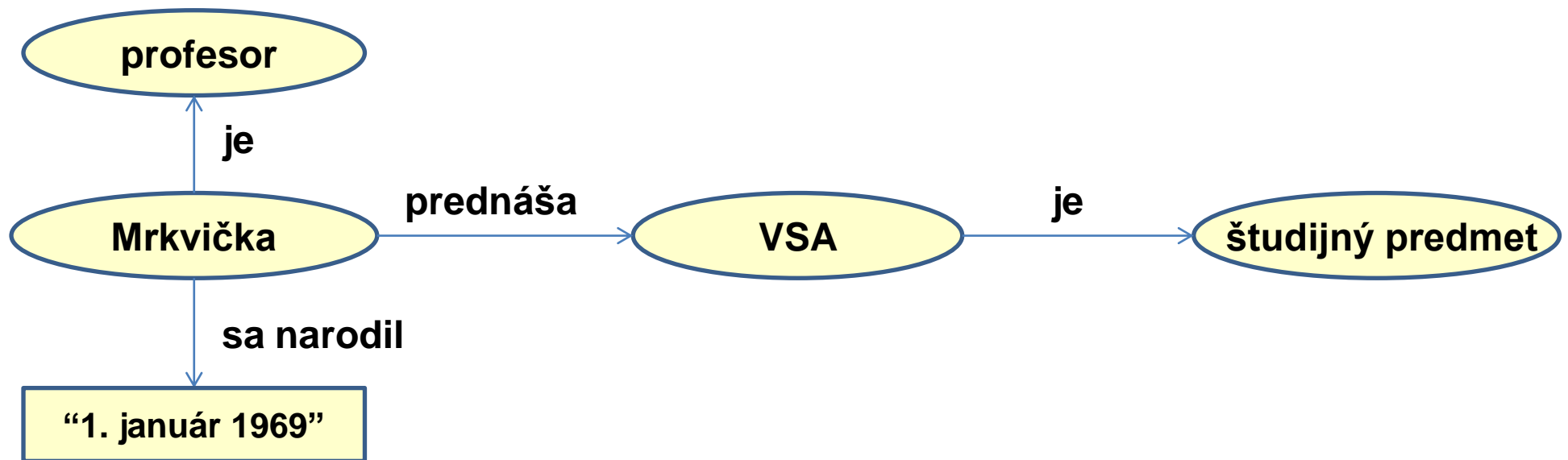
- **Všeobecné**. napr. DUBLIN CORE
- **doménovo špecifické** napr. SNOMED_CT

Navyše samotný štandard RDF poskytuje slovníky **RDF** a **RDFS** definujúce význam - sémantiku pre **najobecnejšie abstraktné pojmy**.

***Pozn.** ďalšie riešenie 2. problému poskytujú ontologie – umožňujú povedať že dve URI predstavujú ten istý objekt/pojem.*

Taxonómie

Predikát byt'

Sloveso **je** sa tu vyskytuje viac krát v zmysle byt' – **mat' typ** (byt' inštanciou druhu).
Matematicky vyjadrené: **byt' prvkom množiny**.

Rovnakú sématicku má slovo je aj vo vetách.

Mrkvicka **je** profesor.

Acylpirín **je** liek.

Keďže sloveso byt' sa v tom to zmysle používa veľmi často vo všetkých oblastiach (doménach) URI pre vzťah s takouto sémantikou definuje priamo štandard RDF.

rdf:type

Kde rdf je prefix pre menný priestor

<http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>

Jedinci a triedy (prvky a množiny)

rdf:type je URI pre **vzt'ah** vyjadrujúci príslušnosť jedinca do triedy

:Mrkvicka rdf:type :Profesor

Resorce na pozícii subjektu je chápaný ako **jedinec** (individual).

Resource na pozícii objektu je chápaný ako **trieda** (class) – množina jedincov.

Jeden jedinec môže mať aj viac typov t.j. patriť do viacerých tried.

:Mrkvicka rdf:type :Muz

:Mrkvicka rdf:type :Profesor

Ten istý resource sa môže vyskytovať na mieste jedinca aj triedy

:Mrkvicka rdf:type :Profesor

:Profesor rdf:type :AkademickaHodnost

Nie je je ako je

Pozor na významový rozdiel:

Profesor	je	akademická hodnosť.
Profesor	je	učiteľ.

V prvom prípade by sme mali použiť `rdf:type` v druhom nie. Prečo?

Podtriedy

Výrokom **Profesor je učiteľ.**

chceme v skutočnosti vyjadriť skutočnosť, že

každý profesor je učiteľ.

Skutočnosť, že **každý** jedinec jednej triedy je aj členom inej triedy, vyjadrujeme v RDF pomocou **vzťahu** **rdfs:subclassOf**, teda:

:Profesor rdfs:subclassOf :Ucitel

V jazyku matematiky by sme povedali, že: jedna množina **je podmnožinou druhej** množiny.

Z takto chápaného významu (sémantiky) vzťahu podtrieda vyplývajú niektoré jeho dôležité vlastnosti.

Prečo nie je je ako je - odpoveď

Predikát **rdfs:subclassOf** má špecifickú vlastnosť:

Zo skutočností:

:Mrkvicka	rdf:type	:Profesor
:Profesor	rdfs:subclassOf	:Ucitel

vyplýva, že:

:Mrkvicka	rdf:type	:Ucitel
-----------	-----------------	---------

Predikát **rdf:type**, túto vlastnosť nemá, z tvrdení:

:Mrkvicka	rdf:type	:Profesor
:Profesor	rdf:type	:AkademickaHodnost

by totiž nemalo nevyplývať, že:

:Mrkvicka	rdf:type	:AkademickaHodnost
-----------	-----------------	--------------------

Vlastnosti podtriedy

Tranzitivita: zo skutočností

Pes   rdfs:subclassOf   Cicavec
Cicavec   rdfs:subclassOf   Živočích

vyplýva:

Pes   rdfs:subclassOf   Živočích

Vzťah podtriedy umožňuje (vd'aka tranzitivite) vytvárať celé hierarchie tried – **taxonómie**.

Napr. taxonómie živočíšnych druhov.

Reflexivita: Pes   rdfs:subclassOf   Pes

Vzťah podtriedy umožňuje tiež vyjadriť, že dve rôzne URI označujú tú istú triedu:

Pes rdfs:subclassOf Dog
Dog rdfs:subclassOf Pes

Porovnanie terminológie

RDF	Teória množín	OOP/OOM
Trieda (Class)	množina	trieda
Jedinec (Individual)	prvok	objekt
rdf:type	$\in$	inštancia
rdfs:subclassOf	$\subseteq$	podtrieda